

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Study of the Needs for Developing a Community-Based Student Support System to Enhance the Quality of Primary School Students in Northeastern Thailand

อุไร กางกรณ^{1*} เพียงแข ภูผายาง² เทตศักดิ์ สุพันธ์³

Urai Kangkorn^{1*} Piangkae Poophayang² Terdsak Suphandee³

(Received: 2025-10-28; Revised: 2025-12-18; Accepted: 2025-12-19)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู จำนวน 387 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานค่า 5 ระดับ สภาพที่พึงประสงค์มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .309 -.858 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.970 ส่วนสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .410 - .849 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก และความต้องการจำเป็นในการพัฒนา (PNI_{modified})

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹ Master's Degree Student in Educational Administration, Chaiyaphum Rajabhat University

² อาจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

² Lecturer in Educational Administration program, Chaiyaphum Rajabhat University

³ อาจารย์ประจำ สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

³ Lecturer in Educational Research and Evaluation program, Chaiyaphum Rajabhat University

*Corresponding Author E-mail: urai_arm@hotmail.com

โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.35 แสดงว่ามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เรียงลำดับ ดังนี้ 1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 3) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ชุมชนเป็นฐาน, คุณภาพผู้เรียน

Abstract

The purpose of this research was to investigate the current condition, desirable condition, and priority needs for the development of a community-based student support system aiming at enhancing the quality of primary school students in the Northeastern Thailand. The sample consisted of 387 school administrators and teachers. The sample size was determined by the Krejcie and Morgan table, and stratified random sampling was employed.

The research instrument was a 5-rating scale questionnaire with the desirable condition of content validity index ranged from 0.80 to 1.00, the item discrimination indices ranged from 0.309 to 0.858, and the reliability coefficient of 0.970 and the current condition of content validity index ranged from 0.60 to 1.00, the item discrimination indices ranged from 0.410 to 0.849, and the reliability coefficient of 0.973. The statistics for data analysis included mean, standard deviation, and the modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The research findings revealed that the overall current condition of the student support system was at a moderate level, while the desirable condition was at a high level. The overall priority needs for development (PNI_{modified}) was a mean value of 0.35, indicating a significant need for development ordering as (1) systematic management of student information, (2) continuous counseling and guidance services, and (3) screening and monitoring of students at risk.

Keywords: Student Support System, Community-based, Quality of Learners

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับประถมศึกษาเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย โดยเฉพาะในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้มุ่งเน้นความเสมอภาค คุณภาพ และความปลอดภัยของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยให้ความสำคัญกับการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นองค์รวมและต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยมุ่งเน้นการป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน ผ่านกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ 7 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดระบบข้อมูลสารสนเทศนักเรียน (2) การคัดกรองและเฝ้าระวังนักเรียนกลุ่มเสี่ยง (3) การป้องกันและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก (4) การให้คำปรึกษาและแนะแนว (5) การส่งต่อและให้ความช่วยเหลือ (6) การติดตามและประเมินผล และ (7) การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบโดยรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; UNICEF, 2022)

ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะยุคดิจิทัล นักเรียนระดับประถมศึกษาต้องเผชิญกับความเสี่ยงและความท้าทายที่หลากหลาย อาทิ ปัญหาครอบครัว ความยากจน ความเปราะบางทางอารมณ์และพฤติกรรม รวมถึงภัยคุกคามในโลกออนไลน์ เช่น การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ การเข้าถึงสื่อที่ไม่เหมาะสม และการละเมิดความเป็นส่วนตัว ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาวะทางกาย จิตใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หากสถานศึกษาไม่มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็งและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อาจนำไปสู่ปัญหาการออกกลางคัน ความเครียด และปัญหาพฤติกรรมในระยะยาว (OECD, 2020; UNESCO, 2019) อย่างไรก็ตาม การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมิใช่ภารกิจของสถานศึกษาเพียงลำพัง การบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเครือข่ายการดูแลที่เข้มแข็งและยั่งยืน แนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Approach) เน้นการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการร่วมกันพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งช่วยให้การป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียนเป็นไปอย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ (Epstein, 2011; Warren, 2005)

สำหรับบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่าสถานศึกษาระดับประถมศึกษายังคงเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากร การเข้าถึงบริการสนับสนุน และความต่อเนื่องของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานวิจัยของพระมหาจิตติวิมล จิตฺตวฑฺฒโน (หมั่นกิจ) และคณะ (2568) ชี้ให้เห็นว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังขาดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม แม้จะมีความตระหนักถึงปัญหาความปลอดภัยและความเสี่ยงของนักเรียนในยุคดิจิทัล แต่การดำเนินงานยังขาดการบูรณาการความร่วมมือกับครอบครัวและชุมชนอย่างเป็นระบบ จากการทบทวนวรรณกรรมและสภาพปัญหาดังกล่าว พบว่ายังมีช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในบริบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาประเด็นดังกล่าวจะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสามารถตอบสนองต่อความท้าทายทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงดำเนินการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผน พัฒนา และยกระดับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวนทั้งหมด 210,000 คน (ศูนย์ข้อมูลการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,328 โรงเรียน โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1978 อ้างถึงในบุญชม ศรีสะอาด, 2560) ได้จำนวน 387 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ตามขนาดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และตำแหน่งการทำงาน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหาร ครู โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

- 1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ
- 2) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน
- 3) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง
- 4) การช่วยเหลือและพัฒนาอย่างตรงจุด
- 5) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
- 6) การจัดตั้งเครือข่ายและพันธมิตรทางการศึกษา
- 7) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

3. คุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 มีอำนาจจำแนกตั้งแต่ .410 - .849 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973

3.2 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีอำนาจจำแนกของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ .309 - .858 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.970

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แปลความหมายค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยนำข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$) และจัดลำดับความต้องการจำเป็นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 2) การช่วยเหลือและพัฒนาอย่างตรงจุด 3) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 4) การจัดตั้งเครือข่ายและพันธมิตรทางการศึกษา 5) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน 6) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 7) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน 3) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 4) การช่วยเหลือและพัฒนาอย่างตรงจุด 5) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน 6) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน 7) การจัดตั้งเครือข่ายและพันธมิตรทางการศึกษา ตามลำดับ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) พบว่า โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.35 และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงสูงกว่าค่าเฉลี่ย มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2) การให้

คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 3) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การพัฒนารูปแบบระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
การจัดระบบข้อมูล นักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.05	0.82	ปานกลาง	4.31	0.58	มาก	0.41	1
การคัดกรองและเฝ้าระวัง ความเสี่ยงของนักเรียน	3.12	0.76	ปานกลาง	4.25	0.58	มาก	0.36	3
การให้คำปรึกษาและแนะ แนวอย่างต่อเนื่อง	3.10	0.61	ปานกลาง	4.24	0.52	มาก	0.37	2
การช่วยเหลือและพัฒนา อย่างตรงจุด	3.18	0.71	ปานกลาง	4.23	0.60	มาก	0.33	6
การมีส่วนร่วมของ ครอบครัวและชุมชน	3.24	0.70	ปานกลาง	4.22	0.61	มาก	0.30	7
การจัดตั้งเครือข่ายและ พันธมิตรทางการศึกษา	3.15	0.75	ปานกลาง	4.21	0.59	มาก	0.34	4
การติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน	3.16	0.78	ปานกลาง	4.23	0.59	มาก	0.34	5
รวม	3.14	0.66	ปานกลาง	4.24	0.55	มาก	0.35	

อภิปรายผล

1. ผลสภาพปัจจุบันของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพยายามในการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และภาคีเครือข่ายมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ประสิทธิภาพของระบบยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุด ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด *Systems Theory* ซึ่งมองว่าองค์กรหรือระบบการศึกษาเป็นระบบย่อยที่ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและการทำงานประสานกันของทุกองค์ประกอบ หากองค์ประกอบใดขาดความสมดุลหรือไม่เชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อภาพรวมของระบบ (Bertalanffy, 1968) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณา บุตรพรม (2560) ที่ระบุว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกลไกสำคัญในการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง ตรงตามปัญหา และช่วยส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสติปัญญา คุณธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ GRAD Partnership (2023) ที่เสนอกรอบแนวคิด Student Support System ซึ่งเน้นการใช้ข้อมูลเป็นฐาน (data-driven decision making) ความสัมพันธ์ที่เกื้อหนุน (supportive relationships) และการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้ ระดับสภาพปัจจุบันที่อยู่ในระดับปานกลางสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษา仍需พัฒนากลไกเชิงระบบเพื่อเชื่อมโยงการทำงานของครู ผู้ปกครอง และชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธิติณัฏดา สิงห์แก้ว (2562) ที่ชี้ว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ต้องอาศัยขั้นตอนที่ชัดเจน เครื่องมือที่เป็นมาตรฐาน และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2. อภิปรายผลสภาพที่พึงประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อระบบที่มีความเป็นองค์รวม ครอบคลุม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างรอบด้าน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Holistic Education ซึ่งมุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากบริบทแวดล้อมรอบตัวผู้เรียน (Miller, 2007) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ กนกวรรณ อุ่นจิตต์ (2565) ที่อธิบายว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต โดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นแกนหลัก และเชื่อมโยงการทำงานกับบุคลากรและหน่วยงานภายนอกอย่าง

เป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิด Student Support Services ของ Eric Lyle Penalber (2005) ซึ่งเน้นการสนับสนุนผู้เรียนในหลายมิติ ทั้งด้านวิชาการ การแนะแนวชีวิต และการติดตามความก้าวหน้า ตลอดจนงานวิจัยของ Elizabeth H. et al. (2024) ที่เน้นการออกแบบระบบสนับสนุนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความยืดหยุ่น และคำนึงถึงบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดการใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-based Approach) ตามกรอบของ Epstein (2011) จะเห็นได้ว่าสภาพที่พึงประสงค์ดังกล่าวสะท้อนความต้องการของระบบที่เปิดโอกาสให้โรงเรียน ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความยั่งยืนให้กับการพัฒนาผู้เรียน

3. อภิปรายผลความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีค่า PNI modified โดยรวมเท่ากับ 0.35 แสดงให้เห็นว่าระบบดังกล่าวยังมีช่องว่างที่ต้องได้รับการพัฒนา โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่ากลาง 3 ด้าน ได้แก่ (1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ (2) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง และ (3) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน ด้านการจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิด *Data-driven Management* ที่ชี้ว่าการตัดสินใจและการวางแผนเชิงระบบจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย และเชื่อถือได้ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559; Suryadi, 2020) ข้อมูลนักเรียนถือเป็นฐานสำคัญของการคัดกรอง วางแผนช่วยเหลือ และติดตามผล หากขาดระบบสารสนเทศที่เป็นเอกภาพ ย่อมส่งผลให้การดูแลช่วยเหลือไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ด้านการให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่องมีความจำเป็นรองลงมา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด *Developmental Guidance Theory* ที่มองว่าการแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง มีทักษะชีวิต และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา (สำนักแนะแนวและการให้คำปรึกษา, 2561) ทั้งนี้ บริบทของโรงเรียนในพื้นที่ชนบทที่ขาดครูแนะแนวเฉพาะทาง ยิ่งสะท้อนความจำเป็นในการพัฒนาระบบการแนะแนวโดยอาศัยเครือข่ายชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ด้านการคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียนเป็นอีกด้านหนึ่งที่มีความจำเป็นสูง เนื่องจากสอดคล้องกับแนวคิด *Preventive Approach* ซึ่งเน้นการป้องกันปัญหาก่อนที่จะลุกลามและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของผู้เรียน ศิริชัย กาญจนวาสี (2556) ชี้ว่าการคัดกรองอย่างเป็นระบบเป็นกลไกสำคัญของการประเมินเพื่อการพัฒนา (assessment for development) ที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถวางแผนการช่วยเหลือได้อย่างตรงจุดและทันเวลา

โดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน จำเป็นต้องมุ่งพัฒนาเชิงระบบ ควบคู่กับการเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในชุมชน เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างครอบคลุม ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

ผู้บริหารโรงเรียนควรขับเคลื่อนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนระดับประถมศึกษา ทั้งนี้การขับเคลื่อนเรื่องระบบดูแล จะสำเร็จได้ควรจัดลำดับความสำคัญจำเป็นในการพัฒนา ดังนี้ 1) การจัดระบบข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2) การให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างต่อเนื่อง 3) การคัดกรองและเฝ้าระวังความเสี่ยงของนักเรียน ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วรรณผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

2.2 ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและสามารถปรับปรุงตามความต้องการของนักเรียนและชุมชน

2.3 ควรจัดอบรมครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้านการให้คำปรึกษาและแนะแนวอย่างครบทุกชั้นเรียน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการดูแลนักเรียนอย่างทั่วถึง

2.4 ควรดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือวิจัยแบบผสมผสานในลักษณะเดียวกันในโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อสะสมข้อมูลและสร้างฐานความรู้ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2.5 ควรศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ความร่วมมือของชุมชน ทรัพยากรของโรงเรียน และนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อุ่นจิตต์. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของ

นักเรียนระดับประถมศึกษา. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

จิตินัดดา สิงห์แก้ว. (2562). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระดับประถมศึกษา. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พระมหาฐิติวัศส์ ฐิติวุฒโน (หมั่นกิจ) และคณะ. (2568). รายงานการศึกษาความปลอดภัยของนักเรียนใน

ยุคดิจิทัล: กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (รายงาน). นครราชสีมา: ผู้จัดพิมพ์/หน่วยงานที่จัดทำ.

สำนักแนะแนวและการให้คำปรึกษา. (2561). *แนวทางการดำเนินงานแนะแนวในสถานศึกษา*. สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570* (น. 31–41). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *การประเมินทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรอุมา บุตรพรหม. (2560). *การพัฒนารูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พระมหาวิฑูรย์ ฐิตินันท์. (2568). *การมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาในการพัฒนาเยาวชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Brenner, M. E., & Parks, A. N. (2017). *Qualitative research in education*. Routledge.

Elizabeth, H., Gomez, R., & Park, K. (2024). *Effective student data systems for community-based schools*. Harvard Education Press.

Penalber, E. L. (2005). *The effectiveness of Student Support Services at a research extensive university in the South* (Doctoral dissertation, Louisiana State University).

https://doi.org/10.31390/gradschool_dissertations.215. (repository.lsu.edu)

Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Routledge.

G.R.A.D. Partnership. (2023). *Early warning systems for equitable student success*.

<https://www.gradpartnership.org>

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Strengthening the impact of education research*. OECD Publishing.

Suryadi, A. (2020). The role of data management in improving student support systems.

Journal of Education and Data Science, 8(2), 45–58.

UNESCO. (2019). *Education for sustainable development: Learning objectives*. Paris:

UNESCO.

UNESCO. (2020). *Global education monitoring report 2020: Inclusion and education*. Paris:

UNESCO.

UNICEF. (2022). *Reimagining education: Solutions for the learning crisis*. New York: UNICEF.

Warren, S. R. (2005). *Using data to improve student achievement*. Corwin Press.

World Bank. (2021). *Improving education outcomes through data systems*. Washington, DC:

The World Bank.

Miller, J. P. (2007). *The holistic curriculum* (2nd ed.). University of Toronto Press.

von Bertalanffy, L. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*.

George Braziller. Google Books.